

Wprowadzenie

W nauczaniu Soboru Watykańskiego II eklezjologia i mariologia po wielu wiekach wzajemnie się odnalazły i połączyły. Dobrze się stało, iż ojcowie soborowi spośród szesnastu uchwalonych dokumentów żadnego nie poświęcili wyłącznie mariologii i maryjności, lecz katolicką naukę o Najświętszej Maryi Pannie i Jej czci wpisali w najważniejszą konstytucję, jaką okazała się Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*. Sobór naukę o Matce Jezusa zatytułował *Błogosławiona Maryja Dziewica, Boża Rodzicielka, w misterium Chrystusa i Kościoła* i umieścił ją jako ósmy rozdział tejże konstytucji (nr 52-69). Soborowe ujęcie mariologii jako eklezjotypiczne i chrystotypiczne doczekało się do chwili obecnej wielu wykładni zarówno ze strony oficjalnego Urzędu Nauczycielskiego, jak i ze strony teologicznej. Warto tu jedynie wspomnieć dwie adhortacje św. Pawła VI: *Signum Magnum. O czci i naśladowaniu NMP, Matki Kościoła i wzoru wszystkich cnót* (1967) oraz *Marialis cultus. O należyтым kształtowaniu i rozwijaniu kultu NMP* (1974), a także encyklikę św. Jana Pawła II *Redemptoris Mater. O błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła* (1987).

Dzięki odrodzeniu eklezjologii, jakie dokonało się w XX wieku za sprawą wysiłków podjętych już w XIX wieku przez przedstawicieli Collegium Romanum i szkoły tybindzkiej, można było odkryć w Kościele nie tylko elementy instytucjonalne, lecz jeszcze bardziej pneumatyczne i mariologiczne. Na czoło wysunął się J.A. Möhler ze swoim genialnym dziełem *Symbolik oder Darstel-*

lung der dogmatischen Gegensätze der Katholiken und Protestanten nach ihren öffentlichen Bekenntnisschriften, wyprowadzając ujęcie Kościoła z polemicznej wizji antyreformacyjnej, z hierarchicznej struktury, widzialnej i papieskiej społeczności ludu rzymskiego, a ukazując go jako część misterium wiary. Jego nowa definicja Kościoła bazowała na unii hipostatycznej Chrystusa, zaznaczając teandryczny charakter duchowo-materialnej wspólnoty (*Gemeinschaft*), a nie mieszczkańsko-urzędniczej społeczności (*Gesellschaft*).

Proces pogłębiania rozumienia *mysterium Ecclesiae* nie mógł zatem ostatecznie nie sięgnąć do mariologii, która została dzięki temu na powrót włączona w całość teologii systematycznej. Więcej nawet, wysunięto postulaty integralności i interdyscyplinarności w stronę dyscyplin naukowych, aby nauka o Matce Bożej została włączona w kompleksowe studia teologiczne. Interdyscyplinarność mariologii – jak zauważa B. Ferdek – winna się przejawiać dwukierunkowo. Z jednej strony poszczególne traktaty teologii dogmatycznej mają być obecne w mariologii, a z drugiej mariologia ma być prezentowana w innych traktatach, zwłaszcza tych z zakresu dogmatyki. W szczególności chodzi tu o związek chrystopologii, eklezjologii i antropologii. Systemowe nauczanie mariologii ma ukazywać wobec tego osobę i dzieło Maryi w całokształcie dziejów zbawienia, to znaczy w Jej relacji z Bogiem Ojcem, z Chrystusem, z Duchem Świętym, z Kościołem i z człowiekiem¹.

Prezentowana publikacja *Kościół i Maryja* stanowi pokłosie obrad polskich i niemieckich naukowców, jakie miały miejsce w Częstochowie w sanktuarium jasnogórskim w lutym 2020 roku. Ogólnopolskie sympozjum pt. „Jasnogórska Matka Kościoła” – dzięki uprzejmości o. Mariana Waligóry, przeora tamtejszego konwentu – mogło ulokować swoje dwudniowe obrady (20-21 lutego 2020) w pomieszczeniach klasztoru, a także w Jasnogórskim Instytucie

¹ Por. B. Ferdek, *Integralność i interdyscyplinarność w mariologicznym wykładzie*, „*Salvatoris Mater*” 12/1/2 (2010), s. 203-213.

Maryjnym. Książka zawiera dość poszerzone wystąpienia prelegentów, gdyż ich ustne wypowiedzi trwały 15 minut.

Pragnę wyrazić – nie tylko swoje własne, ale też wszystkich członków naszej Katedry Eklezjologii – szczerze podziękowania za trud przygotowania pisemnego referatu i jego publiczną ustną prezentację: ks. prof. dr. hab. Jackowi Kempie z Katowic: *Maryjność wobec tajemnicy odkupienia*, p. prof. dr. hab. Krzysztofowi Mielcarkowi z Lublina: *Maryja w Kościele apostołskim w świetle pism Łukaszowych*, ks. prof. dr. hab. Piotrowi Szczurowi z Lublina: *Ojcowie greccy o Maryi i Jej roli w historii zbawienia*, dr. hab. Dariuszowi Taborowi CR, prof. UPJP II z Krakowa: *Wizerunki maryjne XIV i XV wieku na ziemiach polskich. Studium z ikoniki i chrystologii*, dr. Grzegorzowi Prusowi OSPPE z Krakowa: *Maryjna postać paulinów jasnogórskich w okresie potrydenckim*, ks. prof. dr. hab. Krzysztofowi Kościelniakowi z Krakowa: *Mariologia bez Bogurodzicy? Matka Jezusa w tradycji wschodniosyriackiej (nestoriańskiej) starożytnego Kościoła Wschodu*, p. prof. dr. hab. Krzysztofowi Leńniewskiemu z Lublina: *Matka Boża w duchowości monastycznej i w codziennej pobożności prawosławnych chrześcijan*, ks. dr. Józefowi Morawie z Krakowa: *Wielka Nowenna Milenijna a recepcja Vaticanum II w katolickim Kościele w Polsce*, ks. prof. dr. hab. Mariuszowi Rosikowi z Wrocławia: *Postać Maryi w kontekście statusu żydowskich kobiet w Palestynie I wieku*, ks. prof. dr. hab. Michaelowi Stichelbroeckowi z Austrii: *Die deutschsprachige Mariologie seit der Jahrtausendwende – eine Bestandsaufnahme*, dr. hab. Stanisławowi Kozakiewiczowi OSPPE z Częstochowy: *Błogosławiona, któraś uwierzyła... Wiara życia i wiara wiedzy*, ks. prał. dr. Michaelowi Kahle z Watykanu: *Wie Maria heute ehren?*, p. prof. dr. hab. Agnieszce Czajkowskiej z Częstochowy: *Macierzyństwo Maryi w literaturze polskiej. Matka polskiej literatury*, dr. Mariuszowi Tabulskiemu OSPPE z Jasnej Góry: *Maryja Matką Kościoła. Inspiracje formacji maryjnej w pismach prymasa Wyszyńskiego i na podstawie nauczania Magisterium Kościoła*, ks. dr. Pawłowi Pielce z Krakowa: *Odpowiedź w Maryi. Hans Urs*

von Balthasar wobec rozdziału dogmatyki i duchowości, ks. dr. hab. Andrzejowi Dragule ze Szczecina: *Wizerunki maryjne w epoce elektronicznej: transformacje i reinterpretacje*, dr. Michałowi Leganowi OSPPE z Jasnej Góry: *Tematyka jasnogórska na ekranie. Studium teologiczno-filmoznawcze*, p. mgr lic. Magdalenie Żyle z Krakowa: *Maryjność motywem życia i konwersji Adrienne von Speyr*. Również jestem wdzięczny za wygłoszenie referatu na naszym sympozjum: dr. Markowi P. Chojnackiemu OCist. z Krakowa: *Monastyczna XI- i XII-wieczna mariologia wyzwaniem dla Kościoła hierarchów*, p. prof. dr. hab. Rafałowi Leszczyńskiemu z Warszawy: *Matka Chrystusa w teologii ewangelicko-reformowanej*, oraz ks. dr. hab. Damianowi Wąskowi, prof. UPJP II z Krakowa: *Mariologia między mitologią a teologią*.

Referat *Koncepcje Kościoła i ich wpływ na stan mariologii i maryjności* wygłosił niżej podpisany. Natomiast podsumowania, po ożywionej dyskusji, już zwyczajowo dokonał o. dr Marek P. Chojnacki, opat cysterski z Mogiły, adiunkt Katedry Eklezjologii.

Ostatecznie, nie z obowiązku, lecz z głębokiej potrzeby serca i umysłu, pragnę podziękować Najświętszej Maryi, że jest z nami! Uwielbiamy Bożą Rodzicielkę w Jej tajemnicy obecności na Jasnej Górze, gdzie okazuje się Matką Kościoła. Wraz z Nią wyśpiewujemy z wdzięczną radością hymn uwielbienia:

Wielbi dusza moja Pana
I raduje się duch mój w Bogu, moim Zbawcy
Bo wejrzał na uniżenie Swojej Służebnicy.
Oto bowiem odtąd błogosławić mnie będą
Wszystkie pokolenia
Gdyż wielkie rzeczy uczynił mi Wszchemocny,
Święte jest Jego imię.
A Jego miłosierdzie z pokolenia na pokolenie
Nad tymi, co się Go boją.

*o. Andrzej Napiórkowski OSPPE
Kraków – Jasna Góra, 2020*